

d

Q. B. Q.
DISSERTATIONE GRADUALI
OBSERVATIUNCULAS

Circa ARTEM

*ANTIQ. GENIUM CELEBRIORUM NUMISMATA
ADORNANDI, In specie*

NUMI SABINÆ Expositionem,

*Suffr. Ampliss. Ord. Phil. in Reg. Acad. Ab.
Sub PRÆSIDIO*

Viri Maxime Reverendi atque Celeberrimi

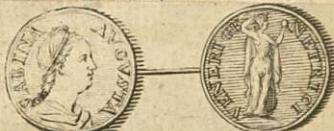
Dn. JOH. BROWALLII,

*S.S. Theol. Doct. ac Scient. Nat. Prot. Reg. & ord.
h. t. RECT. MAGNIF.*

*Publico honorum examini modeste submittit
STIPENDIARIUS REGIUS*

HERMANN. CARLING D. F.

WESTER-GOTHUS.

Die XVI. Iulii An. MDCCXLV. I. h. soliris

ABOÆ, Excud. JOH. KIÆMPE, Reg. Ac. Typ.

1745

A SON EXCELLENCE
MONSEIGNEUR LE COMTE
**CHARLES GUSTA-
VE TESSIN,**
SENATEUR,

Conseiller de la Chancellerie du Roi,
Grand-Maître de la Cour de Leurs AltesSES Roiâlles ,
Chancelier de l' Acad. Rotalle d'Abo,
Et
Chevalier de l' Ordre de l' Aigle noir.

J' Avoue que plusieurs regarderont comme une grande témérité, la hardiesse, que j' o/e prendre de dédier à Votre Excellence ces foibles marques de mon dévoûment & de l'estime toute particulière, que je conserverai toute ma vie pour Un Seigneur, Dont le mérite & les éminentes qualités ont gagné jusqu'ici l'affection d'un chacun. Je ne serai, il est vrai, que l'écho de la voix publique, & il n'apartient droit qu'à une plume du premier ordre de faire dignement l'élo-

l'éloge de Votre Excellence. Mais j'aurai du moins la satisfaction d'augmenter le nombre de Vos admirateurs, & de publier par tout, que c'est à bon droit, que Notre Auguste Monarque a revetu Votre Excellence de differends & honorables emplois, dont Elle s'est aqvitée avec autant de gloire de SA part, que de contentement & d'admiration chez les Etrangers. De sorte qu'on peut dire avec justice, que Votre Excellence a plus honoré les charges, qv' on Lui a données, que celles-ci ne Lui ont apporté de lustre. Tel est l'effet d'un mérite distingué. Les Muses aussi ne l'ignorant pas, se réjouissent d'avoir un si bon Avocat. Et en mon particulier, je ne puis que faire des Vœux pour la prospérité de Notre Cher & Illustré Chancelier, Que je prie Dieu de combler pendant une longue suite d'années de tout ce, qui peut contribuer à SA félicité. Que Votre Excellence daigne, s'il Lui plaît, accepter cette petite dissertation avec la bonté ordinaire, qui Lui attire les Vœux de tout le monde, & qui La fait ne point dédaigner les hommages sincères des moindres Particuliers. Rassuré par ce moyen, je me dirai avec confiance, & avec toutel' étendue d'un zèle plein de la plus profonde Vénération,

De Votre Excellence

'Le très humble très obéissant & très
respectueux Serviteur
HERMAN GARLING

S:æ R:æ M:tis
MAGNÆ FIDEI VIRO
Reverendissimo PATER ac DOMINO
Dn. DANIELI JUSLENIO,
S. S. Th DOCT. Diœceles Skarenis EPISC. Consist.
Eccl. PRÆSIDI, Reg. Gymnasi Scholarumque per to-
tam Diœcesin EPHORO eminentissimo, Gravissimo,
MECÆNATI MAXIMO.

UT venerandus Clerus W. Gothicus apprime sibi gratulatur,
quod Te Episcopum venerari ticeat, ita eadem summo-
pere gaudia gaudent in Lyceis Patrie commorantes, qui Tui
olim favoris sibi promittunt usuram; precipue autem illi,
quibus Sacrum, quod ab eo floret, musarum domicilium adi-
re contigit, ubi ingenii atque doctrine vividos farsisti ra-
diros. Quis inter cum ego numerer, hæc me occasio in pio-
tissimum laudum Tuarum campum immitteret, ni quid
humeri valerent, satis superque sciriem, inque os laudari
quam agre feras. Interim tamen, cum præcellendum virtutum
Tuarum, Reverendissime PRÆSUL, tot atque tanta leigie
reliquieris vestigia, ut eorundem commemoratione quosvis re-
maxime Tibi ignotos in amorem venerationemque Tui sui-
gularem rapint, benigne patiare queso, quod & hoc qualis-
cunque dissertatio Reverendissimo Nomine Tuo super-
biat, mesque in Te pietatis interpretem agat. Nec his tan-
tam, Reverendissime PATER, ut non faccenseas ausibus,
sed mibi insuper aliquem inter clientes Tuos concedas locum
humillimus oro. Ego autem DEUM ardentissimis spiritu de-
nerabor, ut Te una cum Familia Nobilissima, quam diutissime
superficiem, incolumem & florentem videat W. Gotbia Tua,
utque munies quod magno cum Patriæ applausa adiisti, majori
cum ejusdem bono ad Nestoreos usque annos perseguaris. Quod
fore & insigne Tuæ virtutes & nostra pietas & numinis fa-
vor sperare jubet.

Reverendissimi NOMINIS TUI

Citens Humillimus
HERMANNUS CARLINE.

MONSIEUR
GOTHARD GVILLAUME
MARKS Von WÜRTEMBERG

Colonel du Regiment de Jemtland.

Si mon Pere en reconnaissance de Vos bienfaits, a eu jusqu'ici un attachement inviolable pour tout ce, qui concerne une personne d'un mérite aussi éminent & d'un caractère aussi distingué, que le Vôtre; ce n'est pas sans raison Monsieur, que, marchant sur ses traces, & tenant à lui par des liens indissolubles, j'ail' honneur de vous offrir mes veilles, sachant bien que Vous daignerez les honorer de Votre judicieuse aprobation & de ce juste discernement, qui Vous procurent à bon droit l'estime de Mars & des Muses. Elles en augmenteront de prix, & ma gratitude n'en sera que plus vive pour Un si illustre Protecteur. Continuez je Vous prie, Monsieur, cette aimable bienveillance dont il Vous a plu afer à l'égard de mon Pere, & comptez, que je ferai tous mes efforts pour ne m'en point rendre indigne; puisque je suis avec un profond respect & une vénération toute particulière,

MONSIEUR,

Votre très humble & très
Obéissant Serviteur

HERMAN CARLING.

Magnifico Domino Rectori
Dn. JOHANNI
BROWALLIO,
S. S. Th. DOCT. Celeb. Sc.
Nat. in Reg. Ac. Ab. PROF.
Regio & Ordinario;
Viro Ampliss. & Celeberrimo
D. DOCT. HERMANNO
SPØRING,
Medicinae in alma Acad.
Aboënsi PROFESSORI Re-
gio & Ordinario, Nutritio
Propensissimo;

Viro Ampliss. & Celeberrimo
Dn. MAG. NICOLAO,
HASSELBOM,
Matheleos in Reg. Acad.
Aboënsi PROFESSORI Re-
gio & Ordinario;
Viro Ampliss. & Celeberrimo
Dn. MAG. HENRICO
HASSEL,
Eloquentiae in Sacro,
quod Aboë floret, Lyceo
PROFESSORI Regio & Or-
dinario;

PATRONIS ac PROMOTORIBUS Maximis.

Non longe petende mibi rationes sunt, cur dissertationem
banc Vobis, PATRONIS & PROMOTORES Exoptatissimi,
consecrem. Fecit id unice VESTRORUM in me meritorum
magnitudo. Ea enim fuit Altissimi erga me gratia, ut post
accessum meum ad Regiam banc Academiam, Quemlibet
VESTRUM Mecenatem singularem nactus sim; id quippe
effecisti, ut nihil habenti nihil defuerit. Tuum vero, Nu-
tritie Benignissime, si de me bene merendi studium & fa-
voris documenta loquererer, Chartula dicendis non sufficeret.
Omnia & singula venerabunda mente agnosco beneficia, & dum
vixero agnoscam. Accipite igitur Jereno vultu, Mecenates
benignissimi, hoc quicquid est muneris in perpetua observantia
pignus, nec thura haec mea debitam pietatem redolentia despice,
sed me favore quoque VESTRO in posterum dignanimi. Meum est
& erit pro perenni VESTRO VESTRORUMque flore ardentissima
& nunquam intermittenda concipere vota.

Magnificentiae TUÆ

Nec non Ampli, atq; Celeb. NOMIN. VESTRORUM

Cliens Humillimus

HERMANNUS CARLING,

LIEUTENANTEN
Wid Jemtlands Infanterie Regemente
WÆLÆDLE
HERR DANIEL CARLING,
Min Högtärade Kiæraste Fader.

Sedan Apollos frade berg ostädade legat,
Wel mong hundrade vintrar sedt både täppar å rötter,
Træn helt skallete stådt och, kieller i torrone stådnat,
Föll then liufiga sommaren in, skönt weder å solskien.
Månge berömlige menn, som frihet'n anade wexten,
Rensade Castals kraftiga brunn, och skön Aganippes,
Wæxtrena med, som frögdas i flor, nu grönkas i nøje.
Cedren nyliga fådt nyt lif samt skönare skiepnad;
Palmen och Olj' træt blomstras i sin naturliga skiotzel;
Helgade lagren ser sin glantz och prunckar å Parness;
Skönare plantors seng af præchtiga liljor å roser
Skönliga se sin dyrd, se'n Numos i theras antabl
Bracht, och safien å them kring spridt på de dejliga blommor
Pallas frödare man Helicons künstigare kiecke,
Hvars odödliga namn the följan'e bladrene föra,
Samt theras bugsan hwad bland annat lerdt mig å Pindus.
Hvilcket, ebur' nu tbet är, jag ber framvisar i liuset,
Och fördrißtar i ödmukhet min FADER at eгna
Med tackoffer å lof för godt mig steds e' bevisat.
Tag tbet emot, min FAHR, med gunst och fadrelig hägnad.
Mehra kan ei mit emne så svagt, tbet fylla ska bönen:
Himlen gjör' Eder öfriga tid helt signad i nøje,
Til thes at I med bugnad å frögd fullmett' utaf åhren
Tigfliga lifvet webl med en ewigan bärighet ömse!

Högtärade Kiæraste Faders

Lydigste Son
HERMAN CARLING.

Viro Nobilissimo
Dn. HERM. TIDEMAN,
Ad Regimentum Jemtiae
Locum Tenenti Strenuissimo,
Avunculo Exoptatissimo;

Adm. Rev. atque Pracl. Viro
Mag. JOH. BILMARK,
Hist. & Mor. in Reg. Gym.
Skar. Lectori, & ven. Con-
sist. Adseffori dignissimo, o-
lim Nutritio Exoptatissime;

Viro Preclarissimo
Mag. OLAV. ODHELIO,
In Reg. quod Skar. floret
Gymn. Eloq. & Poël. Le-
ctori Ven. Consist. Adseffori
adcuratissimo, quandam

Nutritio Optimo,
Patronis & Promotoribus ad
Cineres colendis;
Experient. & fide dignissimo
Dn. PETRO TIMAN,
Urbis Borosiensis Phar-
macopole Laudatissimo, Pa-
truco Carissimo;

Inpiis & grati animi pignus, ob beneficia plurima, cum diu-
turne incolumitatis juxta ac prosperitatis voto, exiles bas
pagellas
Nobil. & Adm. Rev. Pracl. & Spe&t. Nom. *PESTRORUM*

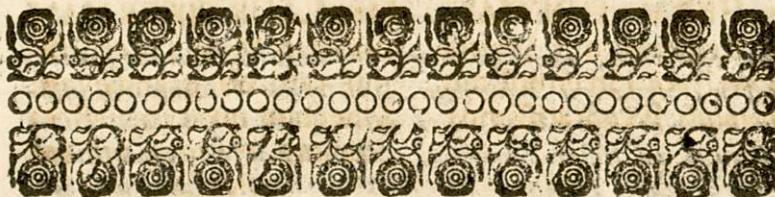
Adm. Rev. atque Pracl. Viro
Mag. LAUR ÖKERMAN,
Pastori in Mellby meritis-
mo tam ob grandævam
Senectam quam beneficia
plurima Azi loco ætatem
colendo;

Admod. Rev. atq; Pracl. Viro
Mag. PAUL. THEM-
PTANDRO,
Logic. & Phyl. in Regio
Gymn. Skar. Lectori, &
Ven. Consist. Adseffori E-
quissimo;

Spectatiss. & Consultiss. Viro
Dn. ANDR. SANDAHL,
Territoriorum W Goth.
Skåning, Gudhem & Kin-
na &c. Prætori Prudentissi-
mo, Patrii loco semper
colendo;

Spectatissimo Viro
Dn. SV. LINDSTRÖM,
Senat. & Mercatori Skar.
Conspicuo, Fautori jugiter
Honorando;

Cultor observantissimus
HERMANNUS CARLING.

In Nom. IES. Christi.

ANTECESSIO.

Studiorum literariorum genetrices & narrices necessitatem, voluptatem & superstitionem pradicat HEUMANNUS [a], gradus tamen inter ea delectationis dari itemque utilitatem, in aprico est. Studio vero Numismatico majori an aliud he obiectamento multi dubitarunt; tot enim inventionibus, eleganter atque deliciis abundant, ut cultores ejusdem plura alibi frustra queri sope credant. Nec commoda inde exspectanda exigui sunt momenti, quibus explicandis, ut & generatim huic studio, baud infelicem adhibuit operam Lib. Baro Ezech. SPANHEIM. Utriusque vero & delectationis & utilitatis, quæ studium hoc profertur, omnes vix & ne vix quidem participes redundunt: reportant quidam non nisi notam vulgaris nimisque curiositatib; & pene dixerint vanitatis. Illotis namque, uti dicunt, manibus ad studium bacce non datar accessio, nec progressus sine alicuius momenti sumebatur, tempore atque patientia obtinenter; Studium ergo numismaticum paucissimorum est, generalis tamen ejus notitia baud negligenda, (altem ab illis, qui studiorum humaniora; quippe qua cultura studii artisque numismatica multum locupletata sunt. In specie vero hujus studiis

A

afsum

usum explorare, quantum e. g. Oratoribus, Historicis, Orthographis, Mythologis, Pictoribus, Sculptoribus & Monetariis aliisque inserviat brevitas proposita verat; adeat qui cupit introductionem ad Histor. Numisma. CAROLI PATINI, SPANHEIM, de usu & præst. Numism. ut alios taceamus. Honorificum prorsus est judicium Cl. BERTRAM: Münzen (inguit) dienen einen gelehrten zur erleuterung fast aller, sonderlich Historischen wissenschaften (b). Cui SVARESII Episc. quondam Vassionensis digna videntur quæ subnectamus verba: Si bella placent in numis apparent descripta vexilla, trophæa, allocutiones, triumphales currus & arcus, armaturæ modus omnis, clypei, cassides, ancilia &c. Si religio placet in numis apparent facies numinum antiquorum omnis generis, pax, felicitas, æternitas, pietas, templæ, sacrorum omnium ritus, aræ, vasa, litui &c. si placent politica, in numis visuntur magistratum fasces, ludi seculares, theatra, amphitheatra, sellæ, diademata &c. (c) adeo ut moneta, verba sunt Cl. THUNII, Historiae Symbolis & emblematis consignatae non incommodè assimiletur, quæ res multis retro seculis agitatas, quasi e tenebris in lucem protrahit, rebusque dudum mortuis ac sepultis vitam reddit (d). Quamobrem etiam magnorum virorum historias numis illustratas, recentioribus temporibus sape prodire vidimus, anteo eo ipso haud parum earundem pretio ac estimatione; imo vel solis numerorum monumentis historias superfructas, quo in genere eminet preciosissimum elegantissimumque perinde ac rarissimum opus: Histoire de LOVIS XIV par medailles. Specimen Publicum editurus, argumentum quod laudatum hoc studium concernit, elegi, non quidem proprio ausu, fiducia virium mearum, sed EJUS principue Iusatu & autoritate, CUI parere pulchrum auxi. Quod si vero minus adaptatum esse curiosorum, vel materia præstantiam non exaurire

visa

pisā fuerit subseqvens tractatio, spem tamen foveo, pro suo candore
B. L. omnia in meliorem interpretaturum partem, desiderata vero
aut minus adcurate dicta temporis, iuxta quod thema hoc elabo-
randum fuit, angustie tributetur. & inopie subsidiorum, vel si
placuerit, non refragabor, mea quoque hoc in studio infantia.

(a) Abt. Philos. p. II. cap. III. §. 15. seqq. (b) In der
Einleitung in die so genante schöne Wissenschaften, oder Lit.
Human. p. m. 270 (c) Vid. Dissert. Joseph. Maria Suares. de
Numis. & Numis antiquis cap. 2.

(d) Vid. Dissert. ejus de moner. Ar. in Svec. rot.

S. I.

Intra alia bona inventa, quibus commodis nostris
consultitur, insimum sibi non vindicat locum mo-
netas conficiendi ars, si vel ulus ejus respexerimus vel
antiquitatem; illi vitæ nostræ rationem consideranti sta-
tuta patent; hæc magis involuta jacet. Historici vete-
res, quorum sententias brevitatis ergo heic præteri-
mus, multum hac de re tradunt; sed, singulis fere sin-
gularum gentium diversos celebrantibus pecuniæ signa-
ta primos inventores, nulla haberi potest certitudo;
vero tamen videtur simile, inventores illos celebratos
vel primos extitisse, qui in hac vel illa regione numos
signaverint, vel ipsam artem aliquo pacto excoluisse.
Nec cum iis facere possumus, qui inventionem artis hu-
jus Adamo, Caino aut Tubalcaino attribuunt, incertis-
sima pro certis habentes. Nullum certius pecuniæ si-
gnatae antiquitatis nobis est testimonium, quam quod
sacra Historia suppeditat; quippe quæ Abrahami tem-
pore monetam argenteam in usu fuisse testatur, Gen.
23. 16. Versio vulgata habet: probata moneta publice, Tra-
melliana: commenatio ad mercatorum gremium, Anglicana:

of monney courante among marchants, Svecania: Söm id
gäfwe och gängse wero; Inde concludere fas est, non
multo post diluvium pecunia signata usum invaluisse.
Qvib[us] autem notis pecunia tempore illo, aut proxi-
me subseq[ue]nti singulas apud Gentes gavisa fuerit, aut
qvænam aliæ fuerint circumstantiæ circa ipsam monetæ
confectionem &c. eo magis temerarium judicamus deter-
minare velle, quo altius tenebris id voluta res ipsa ja-
cet. Qvando igitur antiquam Gentium celebriorum ar-
tem monetas adornandi, seu aliis atq[ue] aliis instru-
endi ornamentis explicare constituimus, modo recentio-
ra respicit us tempora. Ornamenta numismatum duplia
esse statuuntur, nimirum vel interna vel externa: Die
innerliche Schönheit ist, inquit BERTRAM, wenn die Me-
daille sonderbare Geschichte, Umstände, Personen, Titel
und dergleichen entdecket, oder mit sinnreichen und vielen
Bildungen und Legenden geziert ist. Neuerlich, wenn
die Medaille noch ganz, oder gar mit Färbnis überzogen.
Die Bildnissen erhaben, schön und erkentlich. Die Le-
gende literlich ist (e). Ad hoc attendendo artis adornandi
incrementa vel decrementa facile qvisque perspicere
poterit, modo ad fines diversos num orum, in quos cusi-
sunt, si ul respectus habeatur.

(e) Vid. loc. supra cit. p. 274.

S. II.

Obvenit igitur nobis omnium primo celebratissima
per orbem Hebræa Gens, cuius de numis, cum
id poscat instituti ratio, non omnino nihil dicere licet.
Hebræis sive Istrælitis fuisse intrantibus Ægyptum &
ex eadem excentibus monetam, licet forsan non propri-
am, historia sacra docet; Seq[ue]nti vero tempore pro-
priam eosdem habuisse, cum eadem S. dicitet pagina,

opee

operose magis nos non probamus. Quid num i eorum
usuales satis bene fuerint adornati, sed pro ratione tam
en satorum reipublicæ, vix dubitandum. Singulas as-
tates percurtere nec necessarium est, nec prælens re-
rum nostrarum habitus permittit. Princeps eorum nu-
mus fuit sculus. Notatus vero sulum, Hebraice שָׁפָן
tam monetæ genus quam ponderis fuisse, & ratione
usus vel sacrum seu sanctuarii, vel profanum i. e. com-
munem seu civilem (f); respectu vero materiae vel
chalybeum vel ferreum, aureum vel argenteum (g).
Notatu dignissimus est argenteus ille quatuor drach-
marum pondere, suis non destitutus ornamentis; ha-
bet autem in uno latere caliculam thuris, in altero
virgam virentem Aaronis. In iis, qui adhuc supersti-
tes sunt, & ante captivitatem Babyloniam eusi perhi-
bentur, exstant Samaritico charactere circum circa hæc
verba: Hierosolyma sancta, item: Sicus Israëlis, vel, etiam
ab uno latere: Hierusalem civites sanctæ, ab altero: sclus
Sanctuarii. Hinc præcipue orta est controversia, an
Samaritanis literis Hebræi communiter ante captivita-
tem babyloniam usi sint quam vero nostrum exami-
nare non permittit institutum; consulat qui cupit RICHARDUM
SIMON, Histor. crit. vet. Test. J. BRIANUM WAL-
TONIUM, tratt. de Siciis, LUDOVICUM CAPELLUM in arcans,
Purç. libr. I. cap. VI. & diatrib. Ejus de lit. Ebreorum, affirma-
tivam sententiam qui tueruntur omnes, & ab altera parte
JO BUXTORFUM, Dissert. de lit. Ebr. genuina antiquitate,
MATTHIAM WASMUTHUM, Vindiciar part. I. cap. I. STE-
PHANUM MORINUM exscriit, II. de ling. primæva cap. VI.
& ADRIAN. RELANDUM, V. dissert. de. numis vet. Hebre-
orum, qui ab inscriptionum literarum forma Samaritani appela-
lantur, alios plures ut racemos.

§. III.

(f) Ravanello Bibl. Sacr. in vob. Sicus. (g) Id. loc. cit.

§. III.

Graeci, ut antiquis gentibus facile omnibus, sicutem, si ex documentis, quæ restant, judicandum sit, palam præripiere eruditionis, ita quoque in arte adornandi numos maiores fecere progressus; nisi Romanos, quos in aliis Graecos imitatos fuisse constat, hac in re eos superasse vel saltem æmulatos fuisse contendas. Interim tamen convenienti scriptores in summa laude Graecis vindicanda. Quando signatae pecuniae usus in Graecia primum cœperit non adeo certum; id autem admodum verosimile videtur, eos ante Romanos tam ex auro & argento quam ære conflatte monetam. In primis sciendum est, regnante Alexandro Magno in Graecia & Asia, hanc artem ad summum perductam fastigium viguisse vsque ad Galienum Imperatorem, quæ tempestate cecidit simul cum imperio (b). Testantur id elegantissima quæ adhuc supersunt numismata, elegantia utraqve conspicua, de quibus **A. AUGUSTINI** testimonium proferre luet: *In antiquis numis magna exstant perfecta pictura signa ad vivum delineatis hominibus, rebusque raro affabre ad vivam imaginem expressis, ut supra nihil possit; quedam etiam nomismata sic leviter exstania, ut in auro argenteo postulato, alia altius exurgentia reperiantur, & quaquamversam, ut non in plano impressa signa ac tabula, sed integra sculpe statuae esse videantur (i).* Quibus verbis in primis artificium Graecorum in numis adornandis celebratur, Romanis tamen non exclusis. In specie vero ornamenta eorum quod attinet, præter effigies Regum, Deorum, aliorumque, titulos & inscriptiones suâ lingvâ optimas, emblemata, Hierlyphica varia in eis deprehenduntur. Primo vero tempore admodum simplicia illa fuere, dum nummos suos notabili-

vis vel mulæ currum trahentis signabant, postea Athenies in aduersa PALLADIS urbis sue Praesidis caput, vel effigiem, sed alio atque alio ornatu, & in aversa stantem noctuam expresserunt, cum inscriptione ΛΘΕΩΝ vel ΛΘΗΩΝ (*). In specie horum pluribus, urbiuumque reliquarum Graecarum in numis ornamenta paucis si tangeremus, multitudine dicendorum obserueremur. Ante vero quam hinc dilcesserimus, notamus PHILIPPUM primo sumos effigie sua, seu capite diadematato & galeato ornari jussisse, unde Philippei & Philippici idem sunt dicti. Ante id tempus apud omnes, & etiam Romanos florente republica, cautum erat, ne quis formam capitis sui in numis exprimeret, ni capitis periculum subire vellet; affectatae enim tyrannidis signum id videbatur, a quo abhorruerunt liberæ republicæ(k).

(b) Anton. Aug. Dial. l. (i) Id loc. cit. (*) A Noctua impressa sibi sunt numi Arbeniensium γλαυκες, latine Noctua. Ideo cum PALLADE Noctuam in numis signarant, quia bac MINERVÆ sacra erat avis, ejusque comes inculpata secundum OVIDIUM; nam ut noctis eadem amica risu valet: ita & sapientia noctu potissimum expetitur amatoribus suis, & eo usque labores continuat, donec acie mentis pervideas quidquid sit abstrusum & abdircum. (k) Vid. Hanrb. de N. Vet.D. l. II.

§ IV.

Progredimur porro ad Romanos. Idem ab initio, ut scriptores testantur, æs non nota sed pondere distinctum habuerunt (l). Et si SERVIO æs primo signatum adscribi placet, non repugnabimus. Idem, referente PLINIO, ovis, tauri, vel porci nota æreos signavit, unde nomen pecunia ductum multi cum Plinio & Varrone existimant (m): quanquam alii ante æs signatum vocem pecunia usurpatam contendant (n). A-

lioqvi in altera parte Janum Geminum (o) in altera
rostrum navis expresserunt, in triente vero & quadran-
te rates. Usum vero pecunia signata ex auro argentoq;
quod attinet, haud obscure constare videtur Romanis
sub Regibus fuisse ignotum. Qvando autem coepit non
adeo liquet, nisi fides PLINIO habenda, qvi primum
argenteum anno urbis CDXXCIV, aureum vero DXLVI
cum assrit (p). Tria erant nomina argenteorum:
Denarius, Qvinarius & Sestertius. Adversæ Denariorum
caput Rotæ galeatum exhibebant, adjecto numero X,
quod assibus æreis X valcret: adversæ victoriam (subin-
de Castorem & Pollucem) referebant bigis aut quadri-
gis inventam, unde temporis progressu victoriati, biga-
ti, quadrigati dicti sunt, ut a ratibus & rostris ratiti
& rostrati. Typus Qvinarii & Sestertiī idem erat, qvi
Denarii. Aurus ille, solidus dictus, ut & postea argen-
teus, XXV. valuit Denarios. Initio victoriam cum biga
& quadriga exhibuit; postea vero accrescente magis ma-
gisque potentia Romanorum, in utroque metallo, &
in ære quoque, maxima obtinuit typorum diversitas,
dum nihil domi forisque magnifice actum, quod numi
non continerent. Præcipuorum ornamentorum explicata-
tam habebis rationem verbis SVARESII supra allatis. In-
finito fore numero eadem conspiciuntur, præcipue in
imperialibus, præter nomina titulos (") & effigies (")
pectorales, qvibus adversa superbit, Cæsarum, Conjugum
&c. non tantum Imperatoribus ipsis, sed & S. natu atque
postmodum Monetariis, favoris aucupandi ergo, ornamen-
ta gloriam & laudem Cæsarum optime illustratura sum-
mo studio sectantibus. Hinc liberius ne an verius Cla-
rissimus JOBERTUS instr V. haud dixerim: adversas nu-
morum Augustorum theatra esse suprema ambitionis, adversas
porro

porro adulacionem nullis contentus limitibus patam ostentare
 Inscriptiones (**) quod attinet, breves eadem & laconicæ sapientia plena, optimam scribendi rationem agnoscunt. Ciceronis vero dissipissimos fuisse Romanos neminem fugit, rationemque eorum scribendi optimam judicandam, in primis cum magna reprehensione dignum censeretur bene dicere scribere autem vitiōse. Minorem vero adcurationem in illis, quæ numis immortalitati consecratis insculpenda curarint, eos adhibuisse, nemo temere contendat. Eandemque laudem proximo in sequenti tempori, florentis sc. imperii, prorsus non deneges. Hinc regulæ loco linguae latine studiosis inscriptiones haec esse possunt, eisque utentur, cum αντίγεαφα perierint (q). Denique sciendum ornamentis externis praे consularibus seu familiarum, imperiales esse conspicuos, adque eos testimonium etiam Ant. AUGUSTINI §. proxime praecedenti allatum referas. Digna quoque videntur verba HANTHALERI quæ heic allegentur, in certum adcurationis Monetariæ Romanæ testimonium: *Tu, (inquit)* sive aureos, sive argenteos, sive aereos, sive magni, sive medi, sive parvi & infimi moduli Numos unius Augusti, latinos sicutem, arripiās, faciem intueberis, ejusque lineas omnes, sibi semper aquates, inque tanta magnitudinis diversitate in nullo fere ab invicem exerrantes, maxime florente imperio: quod per eximium fane, & eternis dignum preconissis Artis Monetariae Romanae est decus [r]. Huic iterum unum ANTI. AUGUSTINI subnectimus: sunt aera quadam majoris nota, in quorum averse parte signa multa visuntur aragine splendens et sanguinem Sandarache, qua virgo Verpitz, atri viridissime coloris, qualia sunt Neroni nonnulla & Hadriani Imp. a summis ut appareat artificibus sculpta (s). Diversitatem Numorum, valoris signa pluribus exponere, aliasque impressiones tangere

non vacat; horum cupidum ad Hanthaleri exquisitas Exercitationes de nutris veterum ablegatus, & quidem speciatim Dial. VIII 4 & seq.

(1) Plin. Hist mundi libr. 13. c. 3. conf. Lips. T. III. de Re Monet. [m] Plin. loc cit. & XVIII. 3. Varro de re Rust. II. 5.

(n) vid Serv ad Eel. Virg 1. & Columel. pref. ad L. VI. [o] Quidam exinde Jano in Italia primam signatam pecuniam tribuunt, vid Dissert. Cl. Norn de pecunia pag. 32 (p) lib.

33. c. 3. (*) Plures variique in Numis conspiciuntur tituli, iidemque plenis, dimidiis verbis, syllabis initialibus, vel etiam sola principe quadam lit. designati; hec eos afferre brevitas veteat, quarat qui cupit apud Numismatographos. Notamus ratum in quibusdam exstare prater nomen: IMPERATOR CAESAR AUGUSTUS, in quibusdam solum: CAESAR vel AUGUSTUS. In Flavii quodam VESPASIANI hic legitur titulus: IMP CAES VESP ALIG AUGUR PON MAX. In conjugum: AUGUSTA. Sciendum quoque ubi tituli & elogia e. g. Optimus vel Pater Patrie Ec. dativo efferuntur casu, si enim id esse voravi, magnique in Augustos affectus.

(**) Capite suo Namis Signare JULIO CAESARI primum inauratum a Sensis, ante, nemo id ausus est prater SYL. LAM, POMPEIUM & MARC. LIC. CRASSIUM, cum regium videretur, vid § III. Quomodo CAESAR ante subdola urebasur amphibologia nominis, numrum cum elephante signando eique vocem CAESAR punicis verbis subscribendo, ambiguum relingens an suum, an bestie nomen id foret; Punis enim elephas Casar dicunt, vide Hanth. cit. Dial. IV. pars. I.

(***) Legenda quoque appellari possunt inscriptioes in aversa antiquorum semper conspicua, dum de antiquis sermo est. Si ergo hac vox, ut ipsa ratio, recentior & a Gallis adhibita, notatque verba in timbo modernorum expressa eum in finem, ut a frondibus circumcisura & rasura praeſente inimunes, ad quod malum aperirendum videntur in margine antiquorum

calatura quadam industria facta (q) conf. Ant. Aug. Dial.
VIII. (r) Exercitata de Numis veterum Dial. I. II. [s] lib.
cit. D. I.

S. V.

EA rerum humanarum est conditio, ut eandem diu
non servent faciem, sed variis expositæ sint vicissi-
tudinibus. Hoc etiam olim experta est ars, quam descri-
psimus, perfectissima; diu quippe in eodem non substi-
tit gradu. Sub DECIO ad minutam formam decidentes
animadvertisimus, & pro argenteis tinctos, pro solidis
Ieves: vulnorum, figurarum literarumque elegantiam to-
tanque fere numerorum gratiam desideratam esse. Pro-
gredere paulisper, Mandrabuli more rem succedere sen-
ties. Hinc est, quod quidam, operis pertæsi, cimelia sua
cum GALLENO (§ III.) concludantur. Moneta quippe
int quantum periodi, licet qua quantitatem sub HELIOGA-
BALO accrescerit, admodum est vilis, & arte nimi-
um quantum florentis imperii inferior. Imaginibus non
eminentibus sed humilibus gaudet parumque elatis,
neque affabre illis eleganterque cælatis. Hinc tamen
neccro sibi persuadeat nulla penitus egregia & artificio-
se facta horum temporum monumenta superesse; sed
rara admodum eadem esse simul putet, artemque tan-
dem ruditati cessisse. Audiamus ANT. ALGUSTINUM: Cir-
cumferuntur Imperatorum Romanorum numi in Justinianum us-
que, sed in quibus veterem illam elegantiam artificiumque
desideres. Nam que ab ipsa Justiniani etate constata reperi-
antur adeo inepta sunt, ut artis, nitoris & elegantie vix vo-
la, ut ajunt, atque vestigium reperiatur. Cujus quidem bar-
barica ruditatis culpam plurimi in barbaras, quæ Euro-
pam occuparunt, gentes rejiciunt, Hunnos videlicet
Vandalos, Alanos, Gothos & Longobardos, quos omnes
artes

artes eleganter & literas odio prosequutos esse communiter creditur ; quo vero jure jam examinare non vacat. Observamus tantum pro fatis his aliisque quæ subiecte Ars Monetaria , divisionem ortam esse humorum in antiquos , ævi medii & recentioris. Nomine vere veterum seu antiquorum nuntios ad usque **GALLIENUM** quidam antiquariorum solum dignantur , alii ad tempora **CONSTANTINI** procedunt , alii ad **HERACLIIUM** , alii ad finem imperii occidentis. Optime fere agitur si series Cæsarum in numis cum **THEODOSIO MAGNO** & filiis eius **ARCADIO** atque **HONORIO** una cum saeculo IV finem sortiatur. Reliqua etenim monetarum fax plerumque crudissima est , nec arte nec ingenio eminens studiumque curiosorum provocans [w].

(1) Hincbal. Dial. VIII. IV. [v] Dial. I [w] Hincbal. Dial. Proœm. I. IV. conf. Junckeri lin. pr. Res antiquaria p. 137.

S. VI.

Gentium qvarundam celebriorum arte nuntios adorandi paucissimis sic adunbrata , antiquam nostram eidem subnectere gloria majorum nostrorum jubat ; quid enim in antiquioribus pariter ac recentioribus populorum monumentis eadem est celebratius ? Non heic opus est verbis , rerum enim testimonia adsunt ; de gloria vero Gentis , si quid detrahere putaverit quis pecuniarum nostrarum antiquissimarum ruditatem , vehementer errabit. Contrariu[m] dudum viri de patria immortaliter meriti ostenderunt , nec quis tam cœcus erit , qui ipse non sentiat. Id etiam in antecessum Monnis dictum volo , lineolas has , quas debo numismatographis nostris viris Nobilissimis & de elegantiori litteratura immortaliter meritis **STIERNHIELMIO** , **BRENNERO** , **KEDERO** , **ERICO BENZELIO** aliisque , in meam eorum-

orumque gratiam heic ductas esse, qui notitiae hujus expertes nostra legere cupient. Quando omnium primum in Svecchia cœptum est numos eudere, antiquitatum te-nebris ad eo est involutum, ut nihil certi statui queat. Constat certe, præter alios, ex TACITO diu antiquam heic viguisse rerum permutationem, & metallum non signatum in commerciis adhibitum esse, ut & numos exoticos, longe ante introductam monetam signandi rationem, quam post tempora sanctissimi partus heic demum obtinuisse itidem pronunciamus; sed quando ceperit ne- scitur (*). Antiquissimi, qui e terra eruti in manus curio-
sorum

(*) Ante tempora YNGWE FREY Regis monetam in usu fuisse dicere videtur STURLESONIUS Heimskringla Ingling. sagan c. 12. & 13. cum narrat pecuniam in collum sepulcralem FREYI, injectam esse; quam narrationem PERING- SCHIOELDIUS in Monument. Up. p. 218. docet de antiquiori FREYO non vero de juniori, qui circa tempora Christi vixit, intelligendum esse. Cum vero antiquitatum nostrarum peritissimi tradunt, nostros diu peregrina pecunia ante propriam signatam usum fuisse, id ac argenteis aureisque numis irit ligenaum esse, non de are cruditer signato crediderim, cuius apua Scandianum sit mentio. Ita Nobilissimus STIERNHOEKII libr. I c. XI. de jure Sveon. Gotb. vetust. : Nobis olim omnis pecunia ignota. Nos Germani & Angli, Germanos olim Ron anti pecuniam accipere docuerunt. Cum vero atiunde constet Anglis ex Europais omnium primo per FILIUM CÆSAREM hanc artem innoverisse, haud obscure patet, quid de Regia nostra moneta ante natum Christum sit sentientium. Quid vero existimandum sit de numis aureis minoribus & majoribus, qui sub ODINI numorum nomine monstrantur in regio antiquitatis archivo, non iuguet, nisi amuleta fuerint, vel numi ex Asia ab Odino allati, vel ars eudendi fatim post Odini

inciderunt, numuli argentei sunt, iidemq; minutissimi, utq;
rudi admodum s^cculo a rudibus sculpti. Tales a tempore
OLAVI TRÆTELJA, si quosdam OLAVI SCHIOETKONUN-
GI & ANUNDI JACOBI exceperis, ad ERICUM MAGNI per
sexcentos annos conflatos fuisse constat. Horum XXIV.
unam consecisse Oeram, & octo oeras unam marcam Spe-
canam (marc^t Swens^t) & conseqventer 192 unam va-
luisse marcam docet Nobilissimus BRENNERUS, ut & pro
discretivis hosce præcipue esse usurpatos; alioqui vero,
quando summat^r argenti aliquanto maiores expenderen-
tur, ponderatos; etiam exoticarum gentium numos
per piraticam, bella & commercia hue delatos, factumq;
argentum similiter adhibitum esse. Ab ERICO MAGNI inde
ad tempora GUSTAVI maiores magisq; conspicuos, ortugos
(latine denarii, Svtice Órtugar) præsertim conflarunt.
Horum III. unam valebant eram & 24 unam marcam.
[x] Minuti illi tenuesque numuli bifariam dividi possunt,
nimicum in numos ante & post ANUNDUM cu^sos. Illi
qua maximam partem bracteati (**) ab uno tantum
latere una initiali Regit nominis runa, vel monogram-
mate

tempora exoluerit. Cum vero ita sit, nostram Rem Numariam
tam respectu artis quam aliarum circumstantiarum dividere
possumus in antiquam & modernam, illa complectitur omnes
ad Gustavum I. bac persequentia tempora cu^sos.

(**) Hos ipsos numos, oculo scitice OLAVI & unum ANUN-
DI JACOBI in tabula secunda thesauri Brenneriani conspi-
cere licet. Nobilissimus KEDERUS primum hos enucleavit, cu-
jus commentatio Lipsia edita de decem OLAVI Sveci, uno A-
NUNDI & uno HAQVINI RUFⁱ. Maiores & solidiores Olavi-
ani illi sunt accurate ad numum ET HEREDI expressi,
cujus mibi videndi copiam fecit maxime Reverendus Praeses.
(***) Seculo potissimum septimo cœpum est monetas tenuissi-

19

mate runco, vel capite coronato ruderiter sunt signati, ut & reliqui, quorum postica crucem, ut *BERONIS*, vel Fanum, vel aliud quidpiam exhibet. Bracteatorum antiquissimus qui repertus est, tribus coronis est notatus, quæ ruderiter formatæ singulæ trinis ornatae sunt margaritis [***]. Tempore *ANUNDI* aliquanto firmiores crassioresq; & aliis atq; aliis conspicuos ornamentiis internis conficerere coepitum est; sed qui ejusdem cum tenuibus illis fuere valoris, characteres, exceptis quibusdam, ab utroque latere habentes, ab uno præsertim literam initialem Regii Nomi-

C

nis

mæ, omni crassitate remota, conficerere, quos bracteatos a bractea seu lamina cenui, qua eusi sive appellariunt. Si ante hos bracteatos numi in Sverbia eusi sint intertum. Rationem vero eorum paucis exponam. In Romano imperio numos prodidisse animadversum est, areos, imo ferreos argento superindutio. Hinc uniuersus ad moveri serra cepit, ut per vulnera bac numi videretur integritas, vid. Jobert. Instr. VII. p. 238. Hoc modo non ab omni sanctum est dolo; Fallosq; quippe massam aream lamina velatam argenteo circulo oroni ex parte inciso incluserunt, ut nisi fractus pro genuino haberetur. Hoc ipsum postmodum, uti diximus, coegerit cateros populos & præsertim Germanos ad minutos illos confidendum, quibus usui quotidiano temporique ferundo imparibus animadversis, crassiores iterum, Grossos scilicet, constarunt. conf. Olear. Isag. ad Gazophylac. Bracteatorum.

[****] Inter antiquissima monumenta, in quibus regni expressa sunt insignia, hunc refert Numismatographus noster per eruditum orbem Clarissimus BRENNERUS. Inter tres coronas expressas runs [O] nomen regis indicans, quem OLAVUM [Olof vel Ulo] Trætelja fuisse idem noster magister existimat, qui etiam septem tales antiquos & Svenicos numos maxime memorabiles recenset ad confirmandum juxta nostrum in usu tro-

nis inter tres coronas, & ab altero insigne Gothicum, translientem sc. tria flumina coronatum leonem. In aliis conspicitur tantum ab una parte litera initialis Regii nominis vel corona, ab altera unica corona vel LeoGothicus. Quidam ERICI Sancti & filii ipsius CANTILLI aduerso latere praferunt caput coronatum & nomina: *Ericus, Eric, Hericus Rex Sw. Knue R. S.* literis monachibus, ut in reliquis sub Christianismo ad GUSTAVUM. ut & in ejus haud paucis, expressa. Ab Erici Magni inde tempore usque ad GUSTAVUM, illi, quos antea locuti fuimus, *Ortugi*, aliquanto maiores nostra hodierna moneta VI oecarum valore, unice fere lunt constati, si numulos MARGARETÆ excepitis, & quos, præter hos, JOHANNES II & omnes STURII confici curarunt semidecimarios (*Halfwa ortugar*) nec non Klippingos CHRISTIERNI I. viii argento conflatos. In denariis alia atque alia conspicuntur ornamenta, præcipue ab antiqua tres extant corona vel insignia Stirpis (*stomwogn*) cum nomine & titulo Regio (****), a postica insignia urbis

in am coronarum ante unionem Calmariensem, quorum tertius RAGVALDI Knaphöfde coronas arti Heraldica convenienter poscas primus exhibet. vid. Praef. Thesauri ipsius.

(****) Hic fere communiter conspicitur titulus: *Rex Specia vel*, (ut in CAROLI) S. G. vel S. D. N. seu D. S. N. Sancte enim observatum fuit sub unione, ut in quo Rex sedem haberet regno ejusdem etiam titulus præcederet in aliis publicis & numis. Quod ex numis ERICI Pomerani præcipue colligi potest, qui non fecit ac reliqui Reges sub unione totum fere imperii tempus in Dania consenserunt. Omnes Sturii, a titulo Regio abstinentes, in numis non vident suum, si STENONEM juniorem excepitis, [in ejus ortugis exstab: SLEEN STURR RITTER] sed Patroni Regni Specia ERICA

89

in qua eusi sunt, vel tres coronae cum inscriptione circu-
e circa: Moneta Stockholmienis, Aboënsis, drofensis, Kalmarie &c.,
vel moneta Sw. seu Regis Svecia. Præterea stellulas, cru-
ces, scuta, annulos, rosas conspicies. Semidenarii fere
idem fuit typus qui denarii, in quantum latera angusta
permiserunt. Klippingi illi fere quadrati ab uno latere
Regem armatum, ab altero insignia Daniea tres sc. leo-
nes ostendunt. Tales eodem typo, sed adhuc quâ me-
tallum viliores habemus quoque Christierni II. in Dania,
ut reliqui ejus, confectos, qui omnes, referente Nobis-
simo BRENNERO (1), propter vilitatem metalli & ex-
otica insignia mox sunt abrogati. STENO ST. Junior pri-
mus in Svecia majoris magnitudinis numum cuden-
dum curavit, qui 24. ipsius denarios valuit. Hujus ty-
pum ex BRENNERO heic afferre placet: uno latere ex-
hibetur Rex ERICUS S. totus cataphracta & pallio in-
dutus, & corona nimbo inclusa ornatus, dextra gla-
dium strictum, sinistra globum crucigerum gerens, &
inter pedes Sturiana habens insignia. Inscriptio: S. E-

C2

R1.

Sancti exprefserunt, ut invidians effugerent emulorum, cer-
eis tamen signis effecerunt, ut numi a so percussi ad eos re-
ferri possent, STENO Senior anni scilicet appositione, (quod
primum ab eo in Suetbia factum 1478.) SVANTE STURE in se-
gnis gentilitis, Scuto scilicet transverse in partes aquates secto,
(quorum superior est aurata, inferior cancellata & coloris
cerulei) hoc etiam usus est filius STENO Junior & bodianum ab
bis descendens familia Natt och Dng. STENO SENIOR
bisce sanguine, non vero linea recta, conjunctus alio usu est
in signi, tribus videlicet foliis Nympbae tanaisie, coloris nigri in
campo aurato. In numis CAROLI, cymba seu scapha appareat,
Bendorum insigne gentilitium; in JOHANNIS II. insignia Al-
denburgica, ana fasces, ut & in CHRISTIERNI II. numis
in Dania percussis.

RICUS REX SVBCLÆ. Aversa scutum præbet Regni Sveti-
ci coronatum cruciique impositum cum addita epigras-
phe: *Moneta Stockholm. 1512.* Hunc raritate sua maxi-
me conspicuum prædicat idem Nobilis Vir (z). Tem-
pore demum *GUSTAVI I.* prodire cœperunt maxime me-
morabilia nostra & Symbolica numismata, a quo tem-
pore artem numismaticam feliciter excultam, & ad sum-
mum tandem evertam esse sat abunde testantur pul-
cherrima quæ constata sunt numismata, elegancia omni-
moda tam interna quam externa conspicua.

[x] vid. *Biblioth. Nertelbi. tom. IV. N. IX.* [y] vid. *in-
comparabilem ejus Thesaurum Numorum Svetbia p. 36.* [z]
*Lib. cit. p. 43. conferatur tamen Colleg. Antig. Sviogostb. Et.
Benzelii in vita bujus Stenonis.*

S. VII.

Sic, non ut volui, sed ut potui, ornamentis numorum
Gentium celebriorum pro tempore expositis, altera-
ram tractationis partem aggredior. Numus cuius faci-
em atri incisam exhibet titulus opellæ a Max. Reveren-
do & Amplissimo Præside benigne nibi est communi-
catus, qui eundem ante aliquot annos a Rustico quo-
dam in agello Finlandiæ repertum amico suo *CAROLO
ADLERHEIM*, ad legionem tormentariam Capitanei locum
tenenti, jam ante biennium pie defuncto, acceptum
refert. Dignus idem qui exponeretur vilus, præcipue
cum in Fennia sit repertus. Argento constatus effigi-
em latere exhibet adverso formosa fœminæ more Ro-
mano ad pectus usque eleganter expressam, capillis a
tergo contortis in fronte composite in fastigiolum ex-
surgentibus atque fasciæ circuminctis, cum titulo: *SABI-
NA AUGUSTA.* Ab aversa pæne est attritus, literæ tamen
legibiles sunt & notæ apparent imaginis, quæ Veneris
esse

19

esse animadvertisit. Erecta eadem stat, nuda sere, pe-
plo tamen laxe appeno & malum dextra terens cum
epigrammate: *VENERI GENETRICI*. Data hae delineatio-
ne, prima quaestio erit cujas sit? ex ipsa legenda adver-
sa & aversa, orthographia ejusdem, &, quæ in ipso con-
spiciuntur, reliquis ornamentis tam internis quam ex-
ternis in descriptione allatus, satis superque patet, eum
antiquum & Romanum esse: imago certe *SABINÆ* ad
vivum ita est expressa ut nihil supra. Titulus in Hi-
storia Romana plus quam satis notus, inscriptio ele-
gans (conf. § III. IV.); addimur in opere nunquam scito
JAC. BIAEI ANTVERPIANI, ubi est typi tantum prim. Imp.
reperiuntur, num um hujs etiam *SABINÆ* conspici, sed
diversæ a nostro magnitudinis, inter cujus adversa & no-
stri, nihil in imagine, linçamentis, crinis torsione &c. dis-
crepat (c. § IV.). Nec eum spuriū quis putet propter e in
antepenultima vœcis Genetrici occurrentis, pro quo i,
cum descendat a genitum, malunt *BECMANNUS* (aa) alii-
que; ævo quippe illo utraque scriptio obtinuit. Per græ-
cium vel propter faciliorem pronunciationem & e
introductum esse, si quis existimaverit, non valde re-
pugnabo. Rem vero ipsam extra omnem dubitationem
ponunt plures avi illius adhuc extantes inscriptiones,
sic *LIVIA* Genetrix orbis appellatur, & in numis *LAU-
STINÆ* eadem est aversa legenda: *VENERI GENETRICI*.
Pluribus pro veritate hujs afferendis superedemus.
Qvod pro infallibili antiquitatis nota affert *EUCHARDUS
GOTTL. RINKII*, nos dubitare non finit magna extre-
sum attenuatio.

[aa] vid. Orig. ling. Lat. [bb] vid. De veteris numis-
matis potentia & qualitate lucubrationem p. 213.

§. VIII.

HAUD obscuræ patet ex eis quæ superius dicta sunt quantum lucis Historiæ Scientia Numismatica affectat; nam, dum ordinis ratio requirit, ut, quæ circa nummum nostrum notatu digna sint, exponantur, e contrario videri poterit, quantum Historia Scientiæ Numismatiæ conducat. Ex utroque (licet in aliis luculentius) magnam utrisque intercedere communionem, ad quæ veritatem invicte adstruendam neutra nos carere posse senties.

Plures *SABINAS* loquitur Historia Romana (c c); hanc vero ipsa effigies collata cum aliorum numorum typis eam fuisse nos erudit, quam *SPARTIANUS* dicit Imperatori *TRAJANO* propinquæ cognatione junctam ab Imperatrice *PLOTINA* Anno 100: desponsatam acque in matrimonium traditam fuisse *HADRIANO*, quem postea, maxime procurante *PLOTINA* ex favore & bonitate singulari, non longe ante obitum suum adoptasse perhibetur *TRAJANUS* (d d). Hinc vero simile evadit nostrum inter alios forte in solemnitatem nuptiarum, & quidem honorem *SABINÆ* fuisse cusum. Nam quod nos solemus ad varios casus & eventus numeros, qui *Medallie* appellantur, confiare, idem apud veteres Romanos obtinuit (e). Hoc autem conjecturæ loco tantum proponimus, cum & alioqui notum sit Imperatores Romanos, simulac imperium adepti fuerint, curasse numeros primo sua, mox conjugum, denique & liberorum effigie insignitos eudi. (e e) Si quis igitur contendere voluerit circa accessum *HADRIANI* ad Imperium, vel etiam serius quoqve hunc cusum fuisse, non magnopere refragabimur.

[c c] De his prater alios legi potest Calep. in Onom. (d d)
Vid. Spart. In vita Hadriani & Lex, His. Buddet in vte.
adv. & Sabine. (e)

(^a) **D**ic agitata fuit inter eruditos hac quæstio: Num id ne omnium ordinum essent apud veteres moneta eorundem curren-
tes tantummodo & usi quotidiano procul, an secundum
Ab utraque parte viri sunt magni nominis. Paucis nos ex-
pediemus. Mediocres minoresque quod accinet, nullum est du-
biu[m] quin tales fuerint, licet pretium in eis non sit deso-
gnatum; florente quippe imperio id non fuit necessarium,
numis certo pondere & mensura semper procus. Interim
quin in honorem hujus vel illius tales quoque sint confitari nul-
li dubitamus. Unide nibil in eis ingento & industria vacare
egitandum. Majores autem illos patmari scilicet magnitudine,
qui missilia, Megadationes, Gallice Medaillons ditti, si spectave-
rimus, affirmare non veremur, quod donationis, perpetua me-
maria & magni nominis ergo unice sint confititi, decernentibus
Augustis, splendori nominis sui per omnia studentibus.

(^{c.c.}) **A**nt. Aug. Dial. I. observandum vero Casares primo
tempore summa quidem potestate, sui tamen nondum omnino
secura gaviso, caure & timide, si ita dicere fas sit, in hoc
versatos fuiss, suis vultibus, permittente demum Senatu, ope
humorum vulgatis. Hinc LIVIAE uitus in numis primum in
vulgo sub Tiberio est datum, vid. Spanb. T. II. 273.

S. IX.

PAUCISSIMIS indicato, quænam hæc Sabina fuerit, pau-
ca quoq[ue] de ipsis nominibus Sabinæ & Augustæ speci-
atum dicenda videntur. Juxta differendi quidem nobis
esset locus de antiquitatis circa nominum impositionem
cura, eorumque usu (ff); sed cum libellus noster A-
cademicus supra expectatam jam magnitudinem excre-
scere videatur, quæ omittenda non sunt, obiter tantum
tangemus. Nomen Sabina ejusdem esse, qua primam os-
riginem, derivationis cum nomine Sabino neminem fu-
gere potest, adeoque cum gentilitio illi suas de-
beat

beat natales, ab eadem quoq; qva illud radice sc. religione
cultuq; Deorum esse arcessendum, atq; ad eo ~~ad~~ te oīteādā,
vel secundum *SILVIM* a *Σάβας* Sabinoru n D. (gg). Qvam
sanctum hoc nomen gentilium posteris fuit, vel ex Poē-
tis solum colligi potest, qvi, dum fæminam diligentem,
castam, viri familiæq; magis qvam formæ studiosam
laudare voluerunt *SABINAM* dixerunt, vel cum Sabinis
eandem compararunt (bb). nostram vero *SABINAM* qvod
attinet, nobis primum non est determinare, an familia
ex qva orta est *SABINA* hoc nomine gavisa fuerit vel
secus; Id vero certum diu unicum nomen gessisse fæmi-
nas Romanas, idqve gentis lux, postmodum additum vel
nomen mariti ut: *Agrippina Germanici*, vel patris ut: *Fau-
stina Pii*; Sic quoqve in majoribus qvibusdam hujus *SABL-
NÆ*: *S. bina Augusta Hadriani Augusti* sc. conjux, qvo
ipso fæminas ejusdem nominis, qvandoqve & Gentis, bre-
viter & luculenter discreverunt. Postremo prænomen,
nomen & cognomen, æqve ac viri, nactæ sunt Fæminæ.
De cætero nihil ultra nobis adhuc de *SABINA* hac
innovuit qvam qvod, docente *SPARTIANO*, *TRAJANI*
per sororem neptis fuerit. *AUGUSTA*, nomen summa est
dignitatis. Ut *OCTAVII* in imperio successores, postqvam
Idem nomine Augusto a Senatu esset honoratus, *AUGU-
STI* qvodam qvæsi hereditatis jure appellabantur;
Ita etiam imperatrices, decernente demum Senatu, Au-
gustarum nomine primum gavisa sunt, & tandem Ma-
tres, aviæ, filiæ, sorores, neptes licet nunquam Augusti
conjugii consortes, ut ex numis apparet, alia testi-
monia ut taceam. Qvi nomen hoc ab Augendo deri-
vant, adeo ut imperii Ampliatorem designet, non mi-
nuſ errant, qvam qvi illud, æqve ac Cæsaris, familie es-
se contendunt. Reim extra controversiam ponit *FLORUS*:

Tractatum (inquit) in Senatu an quia condidisset imperium Romulus appellaretur ; sed sanctiss ac venerabiliss visum est nomen Augusti ; ut scilicet iam cum domum colit terras ipso nomine & titulo consecraretur (ii). Eodem sensu interpretatur illud XIPHILINUS : πάντα τὰ εἰλικρότα τὰ ιερά οὐγένετα ωργανοποέονται : & accepit APULEJUS inqviens : Unus omnium GRATIANUS potestate Imperator, virtute viator, AUGUSTUS SANCTITATE, Pontifex religione (kk). Nomen igitur hoc sanctum significans, splendorem dignitatis primum sonuit (ll) ; temporis vero tractu potestatis factur, complexum omnium ad Imperatoriam potestatem pertinentium importavit. Quo sensu HADRIANIS fere primus illo est usus , in cuius numis plurimis solum videbis : HADRIANUS AUGUSTUS .

(ff) Legat qui cupit Orig. contr. Celsum I. 1 p. 19. Lips. aa H. Tacit. p 516. Spanheim de U/s & prest. Numis. diss. 10. p. 33. Haub. Exerc. cit. Dial VIII. 13. 14. (gg) Vid. Lex. Fabr. in voc. Sabin. (bb) Conf. Horat. epod. 2. 39. Marti- al. 1. Epigr. 63. & 17. ep. 16 Juvenal. 10. 197. Sc. (ii) Fle- rus 4. 12 66. (kk) Apul. in Grat. Acta. (ll) Dion. Cocceii. Lib. LIII. p. 107.

S. X.

Aversam jam linquentes, aversam paululum intuebi-
mūr. Inscribitur eadem : Veneri Generici, cetera vid.
§ VII. VENUS amorum, gratiarum, deliciarum, gene-
rationis & voluptatum Dea antiquis Romanis habita, tot
modis depicta atque exsculpta exhibetur, tot epithetis
& nominibus insignitur, ut eis exponendis peculiari opus
esset opera. Genetrix vero dicitur, partim quod eadem
matre Patrem AENEAM genitum crederent, partim quod
Dea esset generationis, quodque adeo ejus beneficio
felix & facilis evaderet partus. Hinc parturientes opem
eius sibi implorantes, eventum voto respondentem Vene-

ri Genetrici retulerunt acceptum (mm). Unde collige-
re licet formosissimam fuisse Sabinam, natam videlicet
Deæ, qvæ ad omnia ornanda & commendanda veniat
(nn). Ex signo, qvod in dextra spectatur Veneris, i-
dem quoque concludi potest. Tria præcipue Veneri ad-
signantur: Columba, Myrtus & Mala (oo). Indicatur
malo formæ præstantia; notum enim ex fabulis, a Pa-
ride malum illi datum, qvod formæ præstantia Junoni
& Palladi antecelleret. Nec ipsa effigies Sabinæ probe
examinata nostræ assertioni refragabitur.

(mm) *Scarl. Hom. Symb. & Fig. I. 1. p. 215. (nn) vid.
Lex. Fabr. in *Voc. Ven.* (oo) *Ant. A. Dial. V.**

XI.

Cum a more Numismatographis recepto non ab-
horreat, neque Lectoribus ingratum fore confidi-
mus, si unam vel alteram observationem addiderimus
fata *SABINÆ* nostræ concernentem. *PLOTINÆ* benifici-
HADRIANUM ad dignitatem imperatoriam evectum
esse nullo caret dubio; an vero fraude omni caruerit
adoptatio ejusdem, non æquæ liquet; saltem *TRAJANUM*
HADRIANO multum favisse in confessu sit; amorem quidem
illicitum erga *HADRIANUM* *PLOTINÆ* insinuare
videtur *DION*, refutatus ea propter a *DODVELLO*; ne-
que enim crimen illud vel cum reliquis *PLOTINÆ* mori-
bus vel cum ætatis disparitate congruit; quidqvid au-
tem sit, matrimonium *SABINÆ HADRIANO* multum pro-
fuit, tum ad amicitiam *TRAJANI* acqvirendam, tum
ad obtinendum summas dignitates, nec forte omnino
nihil ad ipsam adoptionem contulit. Imperatorem ve-
ro *HADRIANUM* refert *AEL. SPARTIANUS* in vita ipsius,
SEPTICIO Claro præfecto prætorii & *SVETONIO TRAN-*
QVILLO multisqve aliis, qui apud *SABINAM* uxorem, in-
jussu

jussu ejus, familiarius se tunc egerant, quam reverentia domus aulicæ postulabat, successores dedisse. Quam vero ridicule MORERI inde inferat, tam quod SVETONIUS privatus fuerit officio à cause de quelques privautez, qu'il avoit avec l' Imperatrice Sabine; & deinde asserat quod HADRIANUS decoverit quelques galanteries, que Sabine avoit, & qu'il la fit empoisonner; & per se patet, & saotis demonstrat BAYLIUS art. Svetone. Qui impudicam familiaritatem intelligunt, SALMASIUS inquit, na illi multum falluntur; ne tale quidquam cogitarent poterat per illas duas voces fieri: injussu ejus; si paucus diligentius attendissent. Imperiosam tamen SABINAM fuisse vel e vultu in imaginibus expresso demonstrati posse nonnulli putant; HADRIANI taltem judicio duris fuisse moribus patet ex SPARTIANI testimonio: Uxorem etiam ut morosam & aspergam dimisurus ut ipse (sc. Hadrianus) ajebat, si privatus fuisset. Illa vero viciissim conquesta est, se immaxe HADRIANI ingenium passam noluisse eidem cobitare, ne filium Patri similem aliquando parere cogeretar [pp]. Infelicem autem exitum fortitam fuisse SABINAM patet ex testimoniosis AURELI VICTORIS, cuius haec sunt verba: Hujus uxor Sabina, dum prope servitibus injuriis afficitur ad mortem voluntariam compulsa est, & SPARTIANI: Sabina uxor non sine fabula veneni ab Hadriano dati defuncta est; totos vero XVI annos SVETONIUM ante privatum fuisse officio, quam SABINA periret, notat ex TILLEMONTIO BAYLIUS

[pp] Hanrb. Dial. XIV. Num. XIV. conf. Aur. VIII.

XII.

Ultimo loco notare licet, quod in collectione numerorum rariorū Cronstedtiana, quæ juris facta publici in instructissima ceimeliotheca, Reg. antiquitatis Archivi jam servatur, occurrat exemplar numi nostri; magni-

magnitudo eadem est, similiter quoque typus atque inscriptio, nec de materia dubitare volumus. Difserit vero in eo præcipue 1:o quod in aversa, dextra Veneris, ut in hoc nostro, ad caput non pertingat, sed distantia quædam inter caput & manum conspiciatur. 2:o Scribitur ibi Genetrix cum AE GENETRIX 3:o Syllaba GE ibi occurrit inter caput & manum sinistram, quod aliter in nostro est 4:o nulla heic apparent attritionis signa. Contra eum certe non tantum missitant quæ §. IV notavimus; nupsiam enim tam vitiola scriptio vocis Genetricis legitur; sed etiam reliquæ modo nominatae circumstantiae; nec sane possibile est inter tam multa, quæ in Nomophylaciis occurunt, singulorum antiquorum numorum exemplaria, omnia genuina esse. Lectori tamen judicium relinquisimus, eum & aliquando occurrant numi antiqui, quos monetariorum errores quam maxime nobilitant. Res ita se habet: Monetarii apud Romanos fuerunt Triumviri & Quadrumviri (99). Eorum erat officium sollicite curare, ut numi iusto pondere & materia a fraude omnibusq; vitiis immunes, verbo, integri e officina prodirent, atque moneta adultera excluderetur. Hi ipsi simulac observaverant, vitium quoddam admissum, typatio statim fracto, monetam signatam, si fieri potuit, delerunt. Raris pariter, verba sunt ERAS. FROELICHII (rr), adnumerandi sunt synceri, publicique commatis numi, quounque e metallo conficiati, in quibus monetarii vitium, insoliti quidpiam ostentans, offenditur. Deprebenso quippe errore, typarium illico remotum, nec eo signata moneta; quin etiam signata, qua redhiberi poterat, abolita fuit; id quod ejusmodi numi ipsi testantur, qui, ejusdem oratione erroris nota vitiati, singuli fere eorum babentur, aut paucissimi. Sed manum de tabula.

(99) Horum manus C. cura quomodo identidem in numis expressa, vid. cit. Hantb. dial. VIII. N. IX. (rr) vid. ejus disserit. de numis, monetariorum culpa vitiis.

S. D. G.